

Zbiór Orzeczeń

Sprawa C-261/22

GN

przeciwko

Procuratore generale presso la Corte d'appello di Bologna,

(wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Corte suprema di cassazione)

Wyrok Trybunału (wielka izba) z dnia 21 grudnia 2023 r.

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Europejski nakaz aresztowania – Decyzja ramowa 2002/584/WSiSW – Artykuł 1 ust. 3 – Artykuł 15 ust. 2 – Procedura przekazywania osób między państwami członkowskimi – Podstawy odmowy wykonania – Karta praw podstawowych Unii Europejskiej – Artykuł 7 – Poszanowanie życia prywatnego i rodzinnego – Artykuł 24 ust. 2 i 3 – Uwzględnienie najlepszego interesu dziecka – Prawo każdego dziecka do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców – Matka mająca małe dzieci, które z nią zamieszkują

1. *Pytania prejudycjalne – Postępowanie prejudycjalne w trybie przyspieszonym – Przesłanki – Okoliczności uzasadniające szybkie rozpatrzenie – Brak – Znaczna liczba osób lub sytuacji prawnych, których potencjalnie dotyczą zadane pytania – Niepewność co do konsekwencji orzeczenia kończącego postępowanie główne w zakresie pieczy nad dziećmi skarżącego (statut Trybunału Sprawiedliwości, art. 23a; regulamin postępowania przed Trybunałem, art. 105 § 1)*

(zob. pkt 28–30)

2. *Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych – Decyzja ramowa w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi – Przekazanie osób skazanych bądź podejrzanych organom sądowym wydającym nakaz – Obowiązek poszanowania praw podstawowych i podstawowych zasad prawa – Prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego – Obowiązek uwzględnienia najlepszego interesu dziecka – Systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie warunków odbywania kary pozbawienia wolności przez matki małych dzieci i opieki nad tymi dziećmi w wydającym nakaz państwie członkowskim – Rzeczywiste ryzyko naruszenia praw podstawowych odnośnych osób ze względu na takie warunki – Domniemanie poszanowania tych praw – Badanie przez wykonujący nakaz organ sądowy – Zakres*

(art. 4 ust. 3 akapit pierwszy TUE; Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 7, art. 24 ust. 2, 3; decyzja ramowa Rady 2002/584, zmieniona decyzją ramową 2009/299, art. 1 ust. 2, 3)

(zob. pkt 38–46, 52, 53, 55, 57; sentencja)

Streszczenie

W czerwcu 2020 r. belgijskie organy wydały przeciwko GN europejski nakaz aresztowania (ENA) w celu wykonania kary pięciu lat pozbawienia wolności orzeczonej za przestępstwa handlu ludźmi i ułatwiania nielegalnej imigracji popełnione w latach 2016 i 2017.

W dniu 2 września 2021 r. GN została zatrzymana w Bolonii (Włochy). W chwili zatrzymania GN była w ciąży i znajdowała się w towarzystwie syna w wieku poniżej trzech lat, który z nią zamieszkiwał. Z uwagi na sytuację, w której się znajdowała, Corte d'appello di Bologna (sąd apelacyjny w Bolonii, Włochy) zwrócił się – bezskutecznie – do organów belgijskich o przekazanie mu informacji dotyczących między innymi warunków wykonywania w Belgii kar orzeczonych wobec matek zamieszkujących z małoletnimi dziećmi, a także środków, które zostaną podjęte wobec tych dzieci.

Wyrokiem z dnia 15 października 2021 r. sąd ten odmówił przekazania GN ze względu na to, że wobec braku zadowalającej odpowiedzi na ten wniosek o udzielenie informacji nie ma pewności, że w belgijskim systemie prawnym istnieje reżim odbywania kary pozbawienia wolności chroniący prawa matek i ich małych dzieci w stopniu porównywalnym do tego obowiązującego we Włoszech.

Corte suprema di cassazione (sąd kasacyjny, Włochy), rozpatrujący środek odwoławczy od tego orzeczenia odmownego i będący sądem odsyłającym w niniejszej sprawie, wskazuje, że ani obowiązujące przepisy prawa włoskiego¹, ani decyzja ramowa 2002/584² nie przewidują jako podstawy odmowy wykonania ENA sytuacji, w której osoba, której dotyczy nakaz, jest matką zamieszkujących z nią małych dzieci. Zastanawia się on jednak, czy może odmówić wykonania ENA ze względu na to, że przekazanie matki małych dzieci do wydającego nakaz państwa członkowskiego mogłoby naruszać przysługujące tej matce prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz najlepszy interes jej dzieci, chronione, odpowiednio, przez art. 7 i 24 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą praw podstawowych”)³.

¹ Legge n. 69 - Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri (ustawa nr 69 - przepisy mające na celu dostosowanie prawa krajowego do decyzji ramowej Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi) z dnia 22 kwietnia 2005 r. (GURI nr 98 z dnia 29 kwietnia 2005 r., s. 6), w brzmieniu nadanym decreto legislativo n. 10 (dekretom ustawodawczym nr 10) z dnia 2 lutego 2021 r. (GURI nr 30 z dnia 5 lutego 2021 r.), mającym zastosowanie do stanu faktycznego w postępowaniu głównym.

² Decyzja ramowa Rady z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi (Dz.U. 2002, L 190, s. 1), zmieniona decyzją ramową Rady 2009/299/WSiSW z dnia 26 lutego 2009 r. (Dz.U. 2009, L 81, s. 24) (zwana dalej „decyzją ramową 2002/584”).

³ Artykuł 7 karty praw podstawowych dotyczy prawa do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, podczas gdy art. 24 ust. 2 tej karty przewiduje, że „[w]e wszystkich działaniach dotyczących dzieci [...] należy przede wszystkim uwzględnić najlepszy interes dziecka”. Ustęp 3 tego artykułu stanowi, że „[k]ażde dziecko ma prawo do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców, chyba że jest to sprzeczne z jego interesami”.

W swoim wyroku Trybunał, rozpoznający tę sprawę w składzie wielkiej izby, orzekł, że decyzja ramowa 2002/584⁴ rozpatrywana w świetle karty praw podstawowych⁵ stoi na przeszkodzie temu, by wykonujący ENA organ sądowy odmówił przekazania osoby, której dotyczy europejski nakaz aresztowania, z tego względu, że osoba ta jest matką zamieszkujących z nią małych dzieci, chyba że, po pierwsze, organ ten dysponuje informacjami dowodzącymi istnienia rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa podstawowego do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego tej osoby oraz najlepszego interesu jej dzieci ze względu na systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie warunków odbywania kary pozbawienia wolności przez matki małych dzieci i opieki nad tymi dziećmi w wydającym nakaz państwie członkowskim, oraz po drugie, istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, iż z powodu takich warunków odnośnie osoby, z uwagi na ich sytuację osobistą, będą na to ryzyko narażone.

Ocena Trybunału

Trybunał rozpoczął od wskazania, że decyzja ramowa 2002/584 nie przewiduje możliwości odmówienia wykonania ENA z tego tylko względu, że osoba, której dotyczy nakaz, jest matką zamieszkujących z nią małych dzieci. W świetle zasady wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi istnieje bowiem domniemanie, że warunki pozbawienia wolności matki takich małych dzieci i opieki nad tymi dziećmi w wydającym ENA państwie członkowskim są dostosowane do takiej sytuacji.

Niemniej decyzja ramowa 2002/584⁶ nie może skutkować modyfikacją obowiązku poszanowania praw podstawowych zagwarantowanych przez kartę praw podstawowych, a w tym wypadku, konkretnie, praw ustanowionych w jej art. 7 oraz art. 24 ust. 2 i 3. Wobec tego, po pierwsze, obowiązek uwzględnienia najlepszego interesu dziecka ma zastosowanie również w kontekście ENA wydanego wobec matki małoletnich dzieci, dla których nakaz ten – choć owe dzieci nie są jego adresatami – wywołuje poważne konsekwencje. Po drugie, każde dziecko ma prawo do utrzymywania stałego, osobistego związku i bezpośredniego kontaktu z obojgiem rodziców, chyba że jest to sprzeczne z jego interesami, przy czym interesy te należy oceniać z uwzględnieniem wszystkich okoliczności danego przypadku. Możliwość, by rodzic i jego dziecko żyli razem, stanowi zaś podstawowy element życia rodzinnego.

Wynika z tego, że wykonujący nakaz organ sądowy może w drodze wyjątku wstrzymać się od wykonania ENA, jeżeli istnieje rzeczywiste ryzyko, że jego wykonanie spowoduje naruszenie wyżej wymienionych praw podstawowych. Jednakże brak pewności po stronie tego organu co do istnienia w wydającym nakaz państwie członkowskim warunków porównywalnych z tymi, które istnieją w wykonującym nakaz państwie członkowskim w odniesieniu do odbywania kary pozbawienia wolności przez matki małych dzieci i do objęcia tych ostatnich opieką, nie pozwala uznać, że ryzyko to zostało wykazane. Wspomniany organ jest zobowiązany sprawdzić w ramach dwuetapowego badania, po pierwsze, czy w wydającym nakaz państwie członkowskim istnieją systemowe lub ogólne nieprawidłowości w zakresie tych warunków, dotyczące szczególnie obiektywnie możliwą do zidentyfikowania grupę osób, a po drugie, czy istnieją poważne i sprawdzone podstawy, aby uznać, że ze względu na takie warunki i z uwagi na swoją sytuację osobistą osoby, których dotyczy ENA, będą narażone na rzeczywiste ryzyko naruszenia ich praw podstawowych.

⁴ Artykuł 1 ust. 2 i 3 tej decyzji ramowej.

⁵ Artykuł 7 oraz art. 24 ust. 2 i 3 karty praw podstawowych.

⁶ Artykuł 1 ust. 3 tej decyzji ramowej.

Jeżeli wykonujący nakaz organ sądowy uważa, że nie dysponuje wszystkimi informacjami niezbędnymi do podjęcia decyzji o przekazaniu, powinien wystąpić do wydającego nakaz organu sądowego o przekazanie informacji uzupełniających, a organ sądowy jest zobowiązany do ich przekazania. Organy te muszą bowiem lojalnie współpracować⁷, aby nie doszło do sparaliżowania funkcjonowania ENA.

W konsekwencji wykonujący nakaz organ sądowy powinien wstrzymać się od wykonania ENA wyłącznie w sytuacji, gdy uzna, że w świetle dostępnych mu informacji, w tym ewentualnego braku gwarancji ze strony wydającego nakaz organu sądowego, wykonanie tego ENA może stwarzać rzeczywiste ryzyko naruszenia wchodzących w grę praw podstawowych odnośnych osób.

⁷ Zasada lojalnej współpracy jest przewidziana w art. 4 ust. 3 akapit pierwszy TUE.